

CFSP

and Serbia's Accession
to the European Union

Analiza usaglašavanja Srbije sa spoljnopolitičkim deklaracijama i merama Evropske unije tokom 2020. godine: polugodišnji izveštaj

Autori:

Igor Novaković

Natan Albahari

Jovana Bogosavljević

Tamara Kitić

Avgust 2020.

BEOGRAD

ISAC

★ CENTAR ZA MEĐUNARODNE I BEZBEDNOSNE POSLOVE
★ INTERNATIONAL AND SECURITY AFFAIRS CENTRE

Ova analiza deo je projekta koji je podržan od strane Ministarstva spoljnih poslova Kraljevine Švedske.

Analiza usaglašavanja Srbije sa spoljopolitičkim deklamacijama i merama Evropske unije tokom 2020. godine: polugodišnji izveštaj¹

Sažetak

U periodu od 1. januara do 30. juna 2020. godine, Evropska unija (EU) objavila je ukupno 25 spoljopolitičkih deklaracija za koje je od partnerskih država traženo usaglašavanje, kao i još dve deklaracije za koje nije traženo usaglašavanje. EU traži usklađivanje sa svojom spoljnom politikom od zemalja kandidata, potencijalnih kandidata, zemalja Evropskog ekonomskog prostora koje nisu članice EU (sve zemlje članice EFTA, pored Švajcarske) i zemalja članica Istočnog partnerstva. Republika Srbija se usaglasila sa 12 od ukupno 25 deklaracija, odnosno sa 48% deklaracija. Imajući u vidu to da je stopa usaglašavanja Srbije za prvih šest meseci prošle godine iznosila 60%, a da je ukupan procenat usaglašavanja za celu 2019. godinu iznosio 57%, očito je da je u prvoj polovini 2020. godine došlo do pada procenta usklađivanja sa spoljnom politikom EU.

Što se tiče deklaracija sa kojima se Srbija nije usaglasila, tri se odnose na vezu Rusije sa krizom u Ukrajini, tri na tekuću krizu u Venecueli, dok se po jedna deklaracija odnosi na Mijanmar/Burmu, Iran, Belorusiju, Nikaragvu, Siriju, Tursku i Gruziju.

Opšti zaključak ovog izveštaja glasi da se, baš kao i prethodnih godina, Srbija kontinuirano ne usaglašava sa onim deklaracijama koje se odnose na Kinu i Rusiju ili sa onima na temu angažovanja ovih dveju zemalja u inostranstvu. S obzirom da su i Kina i Rusija stalne članice Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, one su, kao takve, od vitalnog značaja za poziciju Srbije po pitanju nezavisnosti Kosova i njegovog potencijalnog članstva u međunarodnim organizacijama. Isti osnov za neusaglašavanje važi i za još nekoliko zemalja sa kojima Srbija ima dobre odnose, poput Irana ili Belorusije, koje ne priznaju nezavisnost Kosova. Naposljetku, u protekloj deceniji jasno je uspostavljen trend da Srbija u svojoj spoljnoj politici sarađuje i usaglašava se sa zemljama i režimima koji su očigledno nedemokratski, autoritarni i koji rade protiv interesa Evropske unije i evroatlantske zajednice.

Analiza spoljopolitičkih deklaracija i mera EU

U proteklih nekoliko godina, Srbija je proširila partnerstvo sa Kinom kako u ekonomskom tako i u političkom smislu i sve više naginje ka kineskoj političkoj sferi. Kad god je prethodnih godina stanje u toj zemlji bilo tema deklaracija EU, Srbija se nije usaglašavala. U prvoj polovini 2020. godine EU nije donela nijednu deklaraciju koja se neposredno odnosi na Kinu. Ipak treba pomenuti da je Srbija, uz Belorusiju i Rusiju, jedina evropska zemlja koja je podržala deklaraciju upućenu Savetu Ujedinjenih nacija za ljudska prava sa sedištem u Ženevi kojom je flagrantno kršenje ljudskih i manjinskih prava Ujgura u pokrajini Sinkjang od strane Kine definisano kao borba protiv terorizma i ekstremista koji ugrožavaju ljudska prava. Osim toga, srpski zvaničnici su u maju i junu snažno branili i podržavali novi kontroverzni kineski zakon o nacionalnoj bezbednosti u Hongkongu, a kao odraz toga Srbija se nije usaglasila sa deklaracijom EU od 1. jula ove godine kojom se taj zakon osuđuje (ovo nije uključeno u stopu usaglašavanja iz ovog izveštaja jer je datum preseka bio 30. jun).

Ovakvo ponašanje Srbije i zauzimanje stavova po pitanju Kine nije novijeg datuma, već datira još od kontroverzne situacije iz 2010. godine, kada je tadašnji ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić odbio da pošalje delegaciju na svečanost dodele Nobelove nagrade jednom od kineskih disidenata, kojoj se Kina žestoko protivila. Iako je na kraju ipak poslata delegacija nižeg ranga, nakon bure koja se podigla u domaćoj javnosti, Srbija je nastavila da primenjuje isti pristup, koji je samo još više intenziviran po dolasku koalicije Srpske napredne stranke (SNS) i Socijalističke partije Srbije (SPS) na vlast.

¹) Ova analiza obuhvata sve spoljopolitičke deklaracije EU za koje je od trećih zemalja traženo usaglašavanje, a koje su javno dostupne na veb stranici Saveta EU: consilium.europa.eu.

Od ukupno tri deklaracije o stanju u Ukrajini, dve su se odnosile na izmenu i dopunu već postojećih restriktivnih mera protiv entiteta i pojedinaca iz Rusije i Ukrajine, dok treća osuđuje aneksiju Krima i Sevastopolja od strane Rusije, uključujući i hapšenje ukrajinskih vojnika u Kerčkom moreuzu, izgradnju Kerčkog mosta, kršenja međunarodnog prava povredom prava na slobodan prolaz kroz Kerčki moreuz i militarizaciju Krimskog poluostrva. Tom deklaracijom takođe je apostrofirano odbijanje EU da prizna izbore koje je Ruska Federacija održala na Krimskom poluostrvu i osuđuju se povrede ljudskih prava koje u najvećoj meri pogađaju krimske Tatare na tom području, kao i pokušaji da se izmeni demografska struktura na Krimu seljenjem stanovništva iz Rusije na Krim. Na kraju, EU poziva da se uhapšeni branitelji ljudskih prava, koji su pritvoreni suprotno međunarodnom pravu, puste na slobodu i poziva na poštovanje ljudskih prava i sloboda na tom poluostrvu. Od izbivanja ukrajinske krize, Srbija se nije usaglasila ni sa jednom deklaracijom EU na temu angažovanja Rusije u toj zemlji, bilo na Krimu bilo u regionu Donbasa u istočnoj Ukrajini. Ovo je ujedno i jedan od razloga kontinuiranog smanjenja procenta usaglašavanja Srbije u poslednjih nekoliko godina.

Deklaracija na temu Gruzije u vezi sa masovnim sajber napadom na tu zemlju, koji se dogodio 28. oktobra 2019. godine, takođe bi mogla da bude povezana sa Rusijom, pa bi to mogao da bude razlog zbog kojeg je Srbija izbegla usaglašavanje. Februara 2020. godine, Gruzija i još nekoliko zemalja optužile su Rusiju da je odgovorna za sajber napade.

Kako je primećeno u Izveštaju o usaglašavanju za 2019. godinu, razlozi zbog kojih se Srbija nije usaglasila sa deklaracijama EU o Gruziji tokom 2019. godine verovatno imaju veze sa povećanim angažovanjem Rusije sa ovom zemljom, naročito u oblasti vojne saradnje i trgovine oružjem. Stoga bi mogao da se izvede uverljiv zaključak da iz istih razloga Srbija nije voljna da se usaglasa sa obnovljenim restriktivnim merama EU prema Gruziji.

Sve tri deklaracije na temu tekuće krize u Venecueli su deklarativnog karaktera i predstavljaju reakciju na krizu u celini, kao i na određene događaje, i pozivaju sve strane da se uključe u inkluzivan, istinski i reprezentativni proces pregovora. Međutim, EU je istovremeno kritički nastrojena prema Madurovom režimu. Rusija i Kina manje-više podržavaju Madurov režim, što objašnjava razlog za neusaglašavanje Srbije sa ove tri deklaracije. Osim toga, Venecuela nije priznala nezavisnost Kosova i glasala je zajedno sa Srbijom protiv članstva Kosova u raznim međunarodnim organizacijama. Kako je prethodno napomenuto u ovom, kao i u prethodnim izveštajima, Srbija je u svojoj spoljnoj politici prvenstveno okrenuta ka zemljama koje nisu priznale Kosovo, na koje gleda kao na "prave prijatelje", i njihovu podršku po pitanju Kosova uzvraća tako što ne glasa i ne usaglašava se protiv tih zemalja bilo u Ujedinjenim nacijama, bilo u vezi sa procesom pristupanja Evropskoj uniji.

Deklaracijom na temu Mijanmara/Burme EU je proširila restriktivne mere, uključujući ograničenje izvoza oružja i zabranu vojne saradnje zemalja članica EU sa tom zemljom, a u vezi sa situacijom u državi Rakhin i nasiljem nad pripadnicima muslimanske manjine Rohindža, koje je započelo u avgustu 2017. godine. Kako smo zaključili u prethodnim izveštajima, najverovatnije objašnjenje za neusklađivanje Srbije sa deklaracijama na ovu temu jeste podrška Rusije, Kine i drugih zemalja tom režimu krajem 2017. godine. Ta podrška kulminirala je njihovim protivljenjem rezoluciji Generalne skupštine UN o Rohindžama, koju je inicirala Organizacija islamske saradnje.

Srbija nije podržala ni deklaracije EU na temu Irana i Belorusije, kojima se prema tim zemljama obnavljaju odnosno produžavaju već postojeće restriktivne mere. Obe ove države su bliske Rusiji, i kao što je već spomenuto nisu priznale nezavisnost Kosova.

Novina u ovom trendu neusaglašavanja svakako se odnosi na restriktivne mere prema Turskoj, koja je i sama zemlja kandidat za članstvo u EU. Naime, EU je dodala dva lica na listu iz Aneksa uz odluku donetu novembra 2019. godine o restriktivnim merama zbog neovlašćenih aktivnosti bušenja u istočnom Mediteranu koje sprovodi Turska. Tokom proteklih godina, a naročito od 2016. godine, kada je izvršen pokušaj državnog udara u Turskoj, Srbija je razvila bliski odnos sa režimom predsednika Redžepa Tajipa Erdogana (uprkos činjenici da je Turska jedna od zemalja koja najviše promovise nezavisnost Kosova), što bi mogao da bude najočigledniji razlog zbog kojeg je izbegla usaglašavanje sa tom deklaracijom. Turska je i dalje jedan od najvažnijih igrača u regionu, uticajna je na Balkanu i među tamošnjim muslimanskim stanovništvom, tako da vladajuća elita u Srbiji taj interes mora da uzme u obzir, posebno u ovoj fazi procesa evropskih integracija.

Usaglašavanje drugih država sa spoljnopolitičkim deklaracijama i merama EU u prvoj polovini 2020. godine

U prvoj polovini 2020. godine, Srbija se najmanje usaglasila sa deklaracijama EU, u poređenju sa ostalim zemljama kandidatima - Crnom Gorom, Severnom Makedonijom, Bosnom i Hercegovinom i Albanijom. Niži procenat usaglašavanja od Srbije ima jedino Turska, sa kolebljivih 16 odsto. Isti trend važi i za zemlje Evropskog ekonomskog prostora - Island, Lihtenštajn i Norvešku, od kojih poslednje dve imaju manji pad u usaglašavanju u odnosu na prvu polovinu prošle godine. Što se tiče zemalja članica Istočnog partnerstva, Moldavija, Ukrajina i Gruzija imaju veći procenat usaglašavanja od Srbije.

Država	Procenat usaglašenosti
Srbija	48 %
Severna Makedonija	92 %
Crna Gora	100 %
Island	76 %
Albanija	100 %
Bosna i Hercegovina	72 %
Turska	16 %
Lihtenštajn	72 %
Norveška	64 %
Moldavija	88 %
Jermenija	40 %
Gruzija	68 %
Ukrajina	80 %
Azerbejdžan	0%

ANEKS

**SPIŠAK SPOLJNOPOLITIČKIH DEKLARACIJA EU
TOKOM PRVE POLOVINE 2020. GODINE**

Usaglašavanje sa spoljopolitičkim deklaracijama tokom prve polovine 2020. godine

Br.	Deklaracija	Datum	Srb.	S.Mak.	CG.	Isl.	Alb.	BiH.	Liht.	Nor.	Mol.	Jer.	Gru.	Ukr.	Azer.	Tur.
1	Venecuela: Deklaracija visokog predstavnika Đozepe Borelja u ime EU u vezi sa poslednjim dešavanjima u Nacionalnoj skupštini	09.01.2020.	ne	da	da	da	da	ne	da	ne	da	ne	da	da	ne	ne
2	Deklaracija visokog predstavnika Đozepe Borelja u ime EU u vezi sa Južnim Sudanom	21.01.2020.	da	da	da	da	da	da	da	ne	da	da	da	da	ne	ne
3	Honduras: Deklaracija visokog predstavnika u ime EU o neobnavljanju Misije za podršku borbi protiv korupcije i nekažnjivosti	22.01.2020.	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	ne	ne	ne	ne
4	Deklaracija visokog predstavnika Đozepe Borelja u ime EU u vezi sa mirovnim procesom na Bliskom istoku	28.01.2020.	da	da	da	ne	da	da	ne	ne	da	ne	da	ne	ne	ne
5	Deklaracija visokog predstavnika u ime EU - poziv na promociju i vođenje odgovornog ponašanja u sajber prostoru	21.02.2020.	ne	da	da	da	da	da	ne	ne	da	ne	da	da	ne	da
6	Deklaracija visokog predstavnika u ime EU o usklađivanju određenih zemalja u vezi sa spiskom osoba, grupa i entiteta koji podležu primeni posebnih mera za borbu protiv terorizma	25.02.2020.	da	da	da	da	da	da	ne	ne	da	ne	ne	da	ne	ne
7	Deklaracija visokog predstavnika Đozepe Borelja u ime EU u vezi sa političkom situacijom u Gvineji Bisao	12.03.2020.	da	da	da	ne	da	da	da	ne	da	da	da	da	ne	da

8	Deklaracija visokog predstavnika Đozepe Borelja u ime EU, u vezi sa Autonomnom Republikom Krim i gradom Sevastopoljem	16.03.2020.	ne	da	da	ne	da	ne	da	da	da	ne	da	da	ne	ne
9	Deklaracija visokog predstavnika u ime EU o usaglašavanju određenih trećih zemalja u vezi sa restriktivnim merama usmerenim protiv određenih osoba i entiteta s obzirom na situaciju u Tunisu	24.03.2020.	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	ne	ne	ne
10	Deklaracija visokog predstavnika u ime EU o usaglašavanju određenih zemalja u vezi sa restriktivnim merama prema Belorusiji	31.03.2020.	ne	da	da	ne	da	da	da	da	ne	ne	ne	da	ne	ne
11	Deklaracija visokog predstavnika u ime EU o usaglašavanju određenih zemalja u vezi sa restriktivnim merama u vezi sa neovlašćenim aktivnostima bušenja u istočnom Mediteranu	31.03.2020.	ne	da	da	da	da	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne
12	Deklaracija visokog predstavnika u ime EU u vezi sa Venecuelom	03.04.2020.	ne	da	da	da	da	ne	da	ne	da	da	da	da	ne	ne
13	Deklaracija visokog predstavnika Đozepe Borelja u ime EU u vezi sa apelom Generalnog sekretara UN za momentalnim globalnim primirjem	03.04.2020.	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	ne	da
14	Deklaracija visokog predstavnika Đozepe Borelja u ime EU povodom Svetskog dana slobode medija, 3. maj 2020.	02.05.2020.	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	da	ne	ne
15	Deklaracija visokog predstavnika Đozepe Borelja u ime EU u vezi sa Nikaragvom	04.05.2020.	ne	da	da	da	da	da	da	da	da	ne	da	da	ne	ne

★ CENTAR ZA MEĐUNARODNE I BEZBEDNOSNE POSLOVE
★ INTERNATIONAL AND SECURITY AFFAIRS CENTRE